

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 283/2021-61

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Jany Lašákovej a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o prijatých ústavných sťažnostiach sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej zákonnou zástupkyňou [REDACTED], všetci [REDACTED], právne zastúpených advokátom JUDr. Andrejom Garom, Štefánikova 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Malacky v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 480/2014 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Malacky v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 480/2014 **porušené boli**.
2. Sťažovateľom priznáva finančné zadosťučinenie každému po **1 300 eur**, ktoré **je** im Okresný súd Malacky **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Malacky **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania spolu **684,82 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 283/2021-33 z 26. mája 2021 po spojení v pléne prijal na ďalšie konanie ústavné sťažnosti sťažovateľov, ktorými sa domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Malacky (ďalej aj „súd prvej inštancie“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 480/2014 (ďalej aj „namietané konanie“). Sťažovatelia v poradí 1, 2 a 3 navrhli, aby ústavný súd vydal nález, ktorým vysloví porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v namietanom konaní, prikáže okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietahov a prizná finančné zadosťučinenie každému v sume po 15 000 eur a náhradu trov konania každému po 460,90 eur.

2. Z ústavných sťažností, ich príloh a vyžiadaného pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva nasledovný stav veci:

2.1. Po rozvode manželstva boli sťažovatelia 2 a 3 zverení do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Sťažovateľka 1 návrhom zo 16. júna 2015 iniciovala na súde konanie o zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode a žiadala ich zveriť do svojej osobnej starostlivosti, upraviť styk otca s maloletými deťmi a otcovi určiť výživné. Uznesením z 18. júna 2015 súd rozhodol o spojení návrhu sťažovateľky 1 na spoločné konanie s návrhom otca z 12. novembra 2014, ktorým sa tiež domáhal zmeny úpravy výkonu rodičovských práv a povinností. Prvé pojednávanie sa konalo 18. júna 2015 za účasti všetkých účastníkov a ich právnych zástupcov, ktoré bolo po vypočutí prítomných odročené na 15. október 2015.

2.2. Na základe návrhu otca o nariadenie predbežného opatrenia z 24. júla 2015 súd uznesením z 24. augusta 2015 uložil sťažovateľke 1 povinnosť odovzdať vtedy ešte maloletého sťažovateľa 2 na čas do právoplatného skončenia konania vo veci samej do starostlivosti otca. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie sťažovateľky 1 uznesením č. k. 11 CoP 582/2015-271 z 5. októbra 2015 uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil. Dňa 21. septembra 2015 podala sťažovateľka 1 na súde návrh na nariadenie predbežného opatrenia týkajúceho sa dočasnej úpravy styku vtedy s maloletým sťažovateľom 2. Súd prvej inštancie uznesením zo 28. septembra 2015 upravil styk sťažovateľky 1 s ním. Na odvolanie otca maloletého odvolací súd uznesením č. k. 11 CoP 703/2015-853 z 21. decembra 2015 uznesenie súdu prvej inštancie zmenil tak, že sťažovateľka 1 je oprávnená stretávať sa s maloletým každý nepárny víkend od soboty 10.00 h do nedele 16.00 h s prevzatím a odovzdaním v mieste bydliska otca a súčasne druhým uznesením č. k. 11 CoP 704/2015-850 z toho istého dňa potvrdil uznesenie súdu prvej

inštancie, ktorým zamietol návrh sťažovateľky 1 na zrušenie predbežných opatrení. Medzitým vo veci samej sa konalo druhé pojednávanie 15. októbra 2015. Po vypočutí prítomných účastníkov toto bolo odročené na 9. december 2015 (v dôsledku podaného odvolania otca proti predbežnému opatreniu bol tento termín zrušený, pozn.). Dňa 30. októbra 2015 podal právny zástupca sťažovateľky 1 návrh na zrušenie predbežných opatrení a vydanie nového predbežného opatrenia (právny zástupca sťažovateľov nesprávne v ústavnej sťažnosti uvádza, že tento návrh podal 24. augusta 2015). Návrh sťažovateľky 1 bol 9. októbra 2015 súdom prvej inštancie zamietnutý uznesením č. k. 8P 480/2014-673. Proti tomuto uzneseniu právny zástupca sťažovateľky 1 podal odvolanie 23. novembra 2015. Rozpory medzi sťažovateľkou 1 a otcom maloletých boli i naďalej predmetom častých priestupkových i trestných konaní (sťažovateľka 1 podala trestné oznámenia pre týranie sťažovateľa 2 jeho otcom, 10. novembra 2015, 4. decembra 2015, celkovo ich podala podľa vyjadrenia právneho zástupcu otca až 73).

2.3. Dňa 19. januára 2016 podala sťažovateľka 1 ďalší návrh, ktorým sa domáhala, aby súd otcovi uložil povinnosť odovzdať sťažovateľov 2 a 3 do jej osobnej starostlivosti. Uznesením č. k. 8P 480/2014-1033 z 1. februára 2016 v spojení s opravným uznesením z 24. marca 2016 súd prvej inštancie návrhu sťažovateľky 1 vyhovel. Zároveň na čas do právoplatného skončenia konania zakázal styk otca s maloletými deťmi. Odvolací súd toto rozhodnutie uznesením z 3. mája 2016 ako vecne správne potvrdil. Medzitým sa sťažovateľka 1 návrhom z 8. februára 2016 domáhala určenia výživného vo výške 150 eur na každého zo sťažovateľov 2 a 3 a uloženia povinnosti otcovi odovzdať sťažovateľke 1 školské pomôcky maloletých detí. Súd prvej inštancie uznesením č. k. 8P 480/2014-1104 z 19. februára 2016 nariadil predbežné opatrenie, ktorým otcovi uložil povinnosť prispievať na výživu každého z maloletých detí sumou 100 eur k rukám sťažovateľky 1, vo zvyšnej časti návrh zamietol. Návrhom doručeným súdu 21. júla 2016 sa sťažovateľka 1 domáhala zmeny nariadeného predbežného opatrenia týkajúceho sa výšky vyživovacej povinnosti na maloleté deti s poukazom na zvýšenie nákladov maloletých detí. Súd uznesením z 1. augusta 2016 jej návrh zamietol. Po podaní odvolania odvolací súd uznesením č. k. 11 CoP 535/2016-1351 z 5. januára 2017 rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil. Dňa 23. augusta 2016 bol právnym zástupcom sťažovateľky 1 podaný návrh na prenesenie miestnej príslušnosti v tejto právnej veci na Okresnom súde Bratislava IV.

2.4. Dňa 28. apríla 2017 bola Okresnou prokuratúrou Malacky podaná obžaloba na otca maloletých za zločin týrania blízkej a zverenej osoby, ktorého sa mal dopustiť na osobe sťažovateľa 2. Dňa 21. júna 2017 právny zástupca sťažovateľky 1 požiadal o zrušenie pojednávania určeného na 21. jún 2017 z vážnych zdravotných dôvodov sťažovateľky 1, ktoré doložil lekárskou správou. Odročenie žiadal aj nový právny zástupca otca sťažovateľov 2 a 3 z dôvodu nenaštudovania rozsiahleho spisu. Pojednávanie bolo pre neprítomnosť uvedených účastníkov odročené na 21. september 2017. Právny zástupca otca na pojednávaní 21. septembra 2017 žiadal o prerušenie konania do právoplatného skončenia trestnej veci vedenej pod sp. zn. 3 T 53/2017. K tomuto návrhu sa pripojil kolízny opatrovník i prokurátor. Súd prvej inštancie uznesením z 21. septembra 2017 rozhodol o prerušení namietaného konania. V dňoch 3. októbra 2017, 18. decembra 2017 a 28. marca 2018 sťažovateľka 1 doručila súdu takmer identické návrhy na pokračovanie v konaní

v časti určenia výživného. V tomto čase súd prvej inštancie zisťoval stav konania v trestnej veci. Rozsudkom súdu prvej inštancie č. k. 3T 53/2017-600 z 3. septembra 2017 v spojení s uznesením odvolacieho súdu č. k. 1 To 6/2019 z 23. októbra 2019 súd otca maloletých oslobodil spod obžaloby. Medzičasom 6. decembra 2018 podala sťažovateľka 1 návrh na zvýšenie výživného, pretože jej výdavky na súkromné školy pre sťažovateľov 2 a 3 sú značné a rozsah vyživujúcej povinnosti sa javí ako nepostačujúci.

2.5. Uznesením z 1. februára 2019 súd prvej inštancie čiastočne vyhovel návrhu sťažovateľky 1 a neodkladným opatrením určil otcovi povinnosť prispievať mesačne 180 eur na výživu sťažovateľka 2 a 150 eur na sťažovateľku 3 na čas do skončenia konania v merite veci. Po podaní odvolaní odvolací súd uznesením č. k. 11 CoP 157/2019-1618 z 19. júna 2019 rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil.

2.6. Pojednávanie 16. apríla 2020 bolo odročené s poukazom na pandemickú situáciu na 16. jún 2020. Už plnoletý sťažovateľ 2 sa pripojil k návrhu. Toto pojednávanie bolo odročené na 29. september 2020 pre účely doloženia dokladov o úhradách výživného, aktuálnych príjmov rodičov a potvrdení o návšteve školy. Na tomto pojednávaní súd vykonal výsluch sťažovateľa 2, oboznámil doložené listinné dôkazy (28. septembra 2020 bola súdu doručená zápisnica o pohovore kolízneho opatrovníka so sťažovateľkou 3). Toto pojednávanie súd opätovne odročil pre účely poskytnutia ďalšej lehoty otcovi na doloženie chýbajúcich dokladov a vykonanie dopytu na Sociálnu poisťovňu, Bratislava.

2.7. Ďalšie pojednávanie nariadené na 28. január 2021 bolo zrušené s poukazom na uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 284/2020 Z. z., ktorým sa zakázalo s účinnosťou od 13. októbra 2020 v rámci vyhláseného núdzového stavu uplatňovanie práva pokojne sa zhromažďovať v počte nad 6 osôb, okrem osôb žijúcich v jednej domácnosti (pojednávanie sa malo zúčastniť 9 osôb). Následne začiatkom apríla 2021 sudkyňa bola opätovne v povinnej karanténe z dôvodu blízkeho kontaktu s nakazenou osobou (asistentka senátu). Povinná karanténa umožňovala vybavovať len veci, ktoré nevyžadovali pojednávanie. Zákonná sudkyňa nový termín pojednávania vo veci samej nariadila na 1. júl 2021, na ktorom bol vyhlásený rozsudok.

II.

Argumentácia sťažovateľov

3. Ťažiskovou námietkou sťažovateľov je, že súd prvej inštancie v namietanom konaní patriacom do kategórie vecí s výnimočnou rýchlosťou konania (majú sa vybavovať prednostne), nekoná plynulo, sústredene a efektívne, v dôsledku čoho nie je možné hovoriť o konaní bez zbytočných prieťahov. Namietané konanie v rámci súdu prvej inštancie trvá na jednom stupni už 6 a pol roka, čo je neakceptovateľné, preto sa domáhajú vyslovenia svojich označených práv podľa ústavy a dohovoru.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1 Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd k ústavnej sťažnosti okrem chronológie procesných úkonov v podstatnom uviedol: „Je nesporné, že celková dĺžka konania sp. zn. 8P 480/2014 zo všeobecného hľadiska sa javí ako neprimeraná, avšak ako vyplýva z obsahu spisu, nie je možné sa stotožniť so závermi sťažovateľov o nečinnosti súdu a bezdôvodných prietahoch v konaní. Dovoľujem si Ústavný súd SR požiadať, aby prihliadol na vyššie vo vyjadrení popísané skutkové a právne okolnosti posudzovanej veci, o primerané zohľadnenie pandemickej situácie, ako aj správanie samotných sťažovateľov, ktoré vyplýva z komplikovaných vzťahov medzi rodičmi a účastníkmi navzájom, ako vyplynulo z pojednávania vo veci dňa 01.07.2021. Medzi sťažovateľmi a otcom je vedené aj ďalšie konanie o ochranu osobnosti vedené pred Okresným súdom Bratislava IV. Uvedené okolnosti na strane účastníkov k celkovej dĺžke trvania nesporne významne prispeli.“

III.2. Replika sťažovateľov:

5. Sťažovatelia k vyjadreniu okresného súdu v podstatnom uviedli, že okresný súd sa ani k ich už prijatým ústavným sťažnostiam v určenej lehote 14 dní nevyjadril, ale až na 44 deň od doručenia výzvy najvyššou súdnou autoritou, čo samo osebe odzrkadľuje jeho celkový prístup k veci. Pokiaľ ide o pojednávanie 1. júla 2021 (po viac ako 9 mesiacoch od pojednávania v septembri 2020), sú toho názoru, že okresný súd vo veci samej rozhodol bez náležite zisteného skutočného stavu veci a bez podstatných listinných dôkazov, práve kvôli ktorým opakovane odročoval pojednávania. Písomné vyhotovenie rozsudku z 1. júla 2021 súd vyhotovil a odoslal účastníkom až 14. júla 2021, čím opäť prekročil lehotu podľa § 42 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“). Okresný súd sám potvrdil prietahy v konaní, keď uviedol, že ide o neprimeranú dĺžku konania. Nie je možné súhlasiť s jeho argumentáciou, že predĺženie konania nastalo takmer výlučne pandemickou situáciou. Podľa § 1 ods. 1 písm. g) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. z 22. januára 2021 o vykonávaní pojednávania, hlavných pojednávania a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu, konania vo veci starostlivosti súdu o maloletých vrátane výkonu rozhodnutia spadajú do kategórie neodkladných vecí, v ktorých súdy aj počas núdzového stavu pojednávajú. Počet 9 osôb v pojednávacej miestnosti nepredstavuje dôvod na zrušenie termínu pojednávania, pretože pojednávanie mohol preložiť do inej, väčšej pojednávacej miestnosti, ktorá by všetky hygienické štandardy spĺňala. Okresný súd s poukazom na uvedené odôvodňuje zrušenie pojednávania na 16. apríl 2020 s dodatkom „že k odročeniu pojednávania súd pristúpil z dôvodu nepriaznivej pandemickej situácie a pre vysoký vek právneho zástupcu otca (72 rokov)“. Sťažovatelia spochybňujú účelnosť tohto postupu súdu, ako aj samotné argumenty súdu, pretože na nasledujúcom pojednávaní 16. júna 2020 (a následne aj na ďalších dvoch pojednávaniach) práve právny zástupca otca sa správal nezodpovedne a nedodržiaval

základné hygienické a protipandemické opatrenia nariadené úradom verejného zdravotníctva (nemal prekryté dýchacie cesty). Nečinnosť od januára 2021 do začiatku apríla 2021 (keď mala byť sudkyňa druhýkrát v povinnej karanténe) okresný súd nijako nevysvetlil. Celá argumentácia okresného súdu vyznieva veľmi vágne až protirečivo, keď v závere uviedol, že napriek svojim obavám sudkyňa počas pandémie riadne pojednávala. Sťažovatelia podali 12. augusta 2021 proti rozsudku okresného súdu odvolanie a žiadajú, aby ústavný súd ich ústavným sťažnostiam v celom rozsahu vyhovel.

6. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože s ohľadom na predmet konania a vyjadrenia účastníkov od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavných sťažností

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (II. ÚS 26/95). Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je príkazom pre všetky štátne orgány na také konanie, ktoré vytvára právnu istotu pre subjekty práva. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zákonodarca zabezpečuje prostredníctvom procesno-právnych inštitútov, ktoré sú štátne orgány vrátane všeobecných súdov povinné efektívne a vecne správne využívať.

8. Povinnosť súdu a sudcu konať vo veci bez prietáhov vyplývala do 30. júna 2016 z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 zrušený a počnúc týmto dňom je úprava civilného sporového, civilného mimosporového a správneho súdneho konania predmetom Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), CMP a Správneho súdneho poriadku. V tomto prípade čl. 12 CMP určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení CMP so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy tohto poriadku.

9. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri poskytovaní ochrany práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého obsahové komponenty sú v zásade identické s obsahom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, uplatňuje kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa a v tejto súvislosti diferencuje posudzovanie primeranosti plynulosti konania do troch skupín; ide o konania vyžadujúce primeranú rýchlosť, osobitnú rýchlosť alebo výnimočnú rýchlosť (m. m. III. ÚS 254/2015, III. ÚS 181/2011). Ak ide o konania týkajúce sa rodičovských práv a maloletých detí, ESLP požaduje od vnútroštátnych súdnych orgánov výnimočnú rýchlosť konania (m. m. I. ÚS 304/2011). Aj ústavný súd pri posudzovaní konania

vychádza z kritéria výnimočnej rýchlosti požadovanej v prípadoch konaní o rodičovských právach, medzi ktoré nepochybne patrí aj konanie o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností, úpravu styku a určenie výživného na maloleté dieťa. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštantne hodnotí a prisudzuje význam plynutia lehoty vo vývoji dieťaťa z hľadiska budovania citových väzieb k osobám, v ktorých výchove a starostlivosti sa nachádza, ako aj k osobám, s ktorými je alebo nie je v pravidelnom kontakte (pozri II. ÚS 35/01). Judikatúra ústavného súdu tak zdôrazňuje špecifickú povahu konaní, týkajúcich sa rodičovských práv, vyžadujúcich si prístup s osobitnou starostlivosťou (napr. III. ÚS 254/2015, II. ÚS 376/2019).

10. Je však prirodzené a ústavný súd to už vo svojej judikatúre zdôraznil, že každé namietané porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, pričom ústavný súd akcentuje tri základné kritériá v súvislosti s namietanými prietiahmi v konaní pred všeobecnými súdmi: zložitosť veci, správanie účastníkov konania a postup súdu (porov. napr. I. ÚS 3/00 alebo I. ÚS 7/02). Medzi kritériá, na ktoré ústavný súd tiež prihliada pri svojom rozhodovaní, patrí aj predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa (porov. napr. II. ÚS 32/02 alebo I. ÚS 19/00). Napokon ústavný súd taktiež prihliada v konkrétnom prípade na čas trvania konania (porov. napr. I. ÚS 92/97), resp. na celkovú dĺžku konania (porov. napr. III. ÚS 123/02). Obdobne i EŠLP vo vzťahu k právu na prejednanie veci v primeranej lehote v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru skúma primeranosť lehoty (reasonable time) konania v rámci konkrétnych okolností prípadu, aplikujúc pritom štyri základné kritériá pre posúdenie primeranosti danej lehoty: zložitosť veci, správanie sťažovateľa, postup štátnych orgánov a význam sporu pre sťažovateľa (pozri napr. *Sürmeli v. Nemecko*, č. 75529/01, rozhodnutie EŠLP z 8. 6. 2006, bod 128; *Frydlander v. Francúzsko*, č. 30979/96, rozhodnutie EŠLP z 27. 6. 2000, bod 43).

10.1. Pokiaľ ide o zložitosť veci po právnej stránky vec sťažovateľov, je štandardnou rodinnoprávnou vecou týkajúcou sa starostlivosti o maloletých. Po skutkovej stránke ide o zložitejšiu vec, ktoré pre riadne zistenie skutkového stavu vyžadovalo pomerne rozsiahle dokazovanie, najmä z dôvodu a rozsahu protichodných skutkových tvrdení rodičov. Namietané konanie začalo ešte 12. novembra 2014 po predchádzajúcej rodičovskej dohode o zverení maloletých detí na čas po rozvode manželstva do striedavej starostlivosti rodičov a bolo poznamenané neustálym „bojom“ rodičov o svoje deti, ktoré boli tak vystavované neustálemu psychickému tlaku v priebehu celého konania a zbytočnej konfrontácii s rodičmi. Zo súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľ 2 musel pre neuspokojivé výsledky ukončiť školu pre nadané deti a prestúpiť na osemročné gymnázium, do priestorov ktorého otec maloletého mal pre incidenty so sťažovateľkou 1 zakázaný vstup.

10.2. Pri hodnotení správania sťažovateľov v preskúmanom konaní ústavný súd zistil, že sťažovateľka 1 bola veľmi aktívna a opakovane využívala právne prostriedky ochrany práv svojich a sťažovateľov 2 a 3 podaním relevantných návrhov (opakované návrhy na vydanie predbežných a neodkladných opatrení, resp. ich zrušenie a nahradenie ďalšími návrhmi), opravných prostriedkov (spis bolo nevyhnutné opakovane predkladať odvolaciemu súdu z dôvodu uplatnenia opravných prostriedkov prakticky voči všetkým procesným rozhodnutiam súdu prvej inštancie). Tieto legálne

procesné úkony nepochybne predĺžili celkovú dobu konania. Nemožno však opomenúť, že proti uzneseniu o prerušení konania z 21. septembra 2017 v dôsledku prebiehajúceho trestného konania proti otcovi sťažovateľka 1 odvolanie ani nepodala. Sťažovatelia 2 a 3 sa prostredníctvom kolízneho opatrovníka k návrhu na prerušenie konania tiež pripojili. Toto obdobie so zákonnou prekážkou trvajúce viac ako 25 mesiacov sa bez pochyby nemalou mierou podieľalo tiež na celkovej dĺžke namietaného konania (trestné konanie iniciovala práve sťažovateľka 1, ktorého výsledok bolo podľa okresného súdu pre vyriešenie nielen otázky zverenia detí, ale aj napr. otázky styku a uloženia povinnosti platiť výživné zásadný, toto konanie bolo právoplatne skončené až 23. októbra 2019 oslobodzujúcim rozsudkom pre otca maloletého, pozn.).

10.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal namietaným konaním súdu prvej inštancie z hľadiska existencie zbytočných prietahov v konaní, ako to namietali sťažovatelia. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že 6 rokov a 6 mesiacov celkového trvania konania na jednom stupni, po ktorých je rodinnoprávna vec stále právoplatne neskončená (i keď so zákonnou prekážkou, keď sa nevykonávajú procesné úkony), je znepokojivé a z ústavnoprávneho hľadiska netolerovateľné. Ide o citlivú vec starostlivosti o maloletých, pri ktorých sú všeobecné súdy povinné postupovať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá v súlade s najlepším záujmom maloletých. Týmito zásadami sa súd prvej inštancie neriadil. Vo veci konal neefektívne, nesústreďene a ne hospodárne, čo viedlo okrem iných i k tomu, že konanie na prvom stupni nebolo ukončené počas maloletosti sťažovateľa 2, hoci v čase podania návrhu na zmenu zverenia a úpravy styku s rodičom mal len 12 rokov.

10.4. Jedným dychom je potrebné prisvedčiť i tomu, že na predĺžení konania malo vplyv aj obdobie pandémie. Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 1/2021 bola s účinnosťou od 11. januára 2021 obmedzená sloboda pohybu a pobytu zákazom vychádzania od 11. januára 2021 v čase od 5.00 h do 1.00 h nasledujúceho dňa s taxatívne uvedenými výnimkami zo zákazu vychádzania. Medzi výnimky nepatrila cesta na pojednávanie. Toto uznesenie vlády bolo nahradené uznesením vlády č. 30/2021, ktorým s účinnosťou od 27. januára 2021 bola obmedzená sloboda pohybu a pobytu zákazom vychádzania od 27. januára 2021 v čase od 5.00 h do 1.00 h nasledujúceho dňa s taxatívne uvedenými výnimkami, medzi ktoré už bola zaradená cesta na pojednávanie. Ústavný súd pripomína, že bezpochyby vážna pandémia nemôže byť univerzálnym dôvodom na nekonanie súdov (III. ÚS 421/2020), ale na druhej strane tiež túto prekážku považuje za objektívnu skutočnosť brániacu skončeniu veci (obdobne III. ÚS 187/2020). Čas navyše (spotrebovaný v priebehu konania) súvisiaci s pandemiou COVID-19 treba považovať spravidla za objektívnu skutočnosť, ktorú žiadna zo strán konania subjektívne nezavinila. Rozhodujúcim kritériom v tomto prípade je, ktorej strany konania sa objektívna skutočnosť týka, resp. ktorú stranu konania zasahuje. Preto napr. okolnosť, že zákonný sudca sa dostal do karantény, musí ísť na ťarchu súdu, kým okolnosť, ak by sa do karantény dostal účastník konania, musí ísť na jeho ťarchu.

11. Ústavný súd na základe uvedeného rozhodol, že postupom okresného súdu v namietanom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných

priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (prvý výrok).

12. Ústavný súd zároveň neprikázal okresnému súdu, aby v ďalšom období postupoval v namietanom konaní bez zbytočných priet'ahov, ako to navrhli sťažovatelia, pretože súd prvej inštancie medzičasom rozhodol v merite veci rozsudkom a písomné vyhotovenie rozsudku bolo doručené právnomu zástupcovi sťažovateľov (štvrtý výrok).

V.

Finančné zadosťučinenie a trovy konania

V.1. Primerané finančné zadosťučinenie:

13. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 holi porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

13.1. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

13.2. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou domáhajú priznania finančného zadosťučinenia, a to každý vo výške 15 000 eur. Požadovaná výška zadosťučinenia však v prípade sťažovateľov nespĺňa požiadavku primeranosti, čo napokon namietal i súd prvého stupňa. Ústavný súd je toho názoru, že pre dovŕšenie ochrany porušených práv sťažovateľov je potrebné priznať im finančné zadosťučinenie, ale v nižšej výške.

13.3. Primeranosť uplatnenej výšky požadovaného zadosťučinenia sťažovateľka 1 odôvodňuje dĺžkou konania a tým, že konanie vo vzťahu k jednému z detí (sťažovateľovi 2) stratilo čiastočnú opodstatnenosť vzhľadom na nadobudnutie plnoletosti a u sťažovateľky 3 obdobne vzhľadom na jej súčasný vek (16 rokov). Sťažovateľka 1 uvádza, že od januára 2016 musí zabezpečovať náklady oboch detí sama bez pomoci otca, a tým je dlhodobo nútená pracovať cez víkendy a v noci. Uvedené argumenty nie sú v žiadnej príčinnej súvislosti s dĺžkou konania vo veci, keď povinnosť otca prispievať na výživu detí bola v priebehu konania upravená nariadenými predbežnými, resp. neodkladnými opatreniami. V prípade neplnenia tejto povinnosti sťažovateľka 1 mala možnosť využiť iné procesné postupy (výkon rozhodnutia, príp. aj uplatnenie trestnoprávnej zodpovednosti). Primeranosť požadovaného zadosťučinenia a najmä jeho výšku sťažovateľka 1 okrem všeobecného odkazu na dĺžku konania riadne neodôvodňuje. Primeranosť uplatnenej výšky požadovaného zadosťučinenia sťažovateľ 2 odôvodňuje tiež dĺžkou konania a tiež tým, že konanie stratilo opodstatnenie, keďže dosiahol plnoletosť. Sťažovateľ 2 uvádza, že v období dospievania nemohol v plnej miere rozvíjať svoj talent a potenciál, pretože otec sa na jeho výžive nepodieľal a matka nemala finančné prostriedky na to, aby financovala všetky jeho potreby (konkrétne autoškolu a online kurz programovania „full-stack developer“ alebo výber vysokej školy), čo dáva do príčinnej

súvislosti s tvrdenou nečinnosťou súdu. Nemožnosť financovania autoškoly a online kurzu programovania neodôvodňuje podľa názoru ústavného súdu priznanie finančného zadost'učinenia a ani požadovanú výšku. Primeranosť uplatnenej výšky napokon s'ťažovateľka 3 odôvodňuje tiež dĺžkou konania, rovnako uvádza, že nemôže v plnej miere rozvíjať svoj talent a potenciál, pretože otec sa na jej výžive nepodieľa a matka nemá finančné prostriedky na to, aby financovala všetky jej potreby. Výšku požadovaného zadost'učinenia odôvodňuje aj tým, že začala nosiť zubný strojček, (náklady s tým spojené hradila matka), aktuálne by potrebovala absolvovať jazykový kurz v zahraničí a v dôsledku finančných problémov bola nútená prestúpiť zo súkromnej do štátnej školy, kde je odlišný spôsob výučby. Skutkové okolnosti uvádzané s'ťažovateľkou 3 nie sú spôsobilé odôvodniť priznanie zadost'učinenia a jeho výšku, ale požadovanú výšku výživného v konaní pred všeobecným súdom. Preto ústavný súd nepriznal s'ťažovateľom požadované zadost'učinenie, a rozhodol tak, ako to je uvedené v druhom výroku nálezu.

V.2. Trovy konania:

14. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania s'ťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

14.1. Pre prípad úspechu si s'ťažovatelia uplatňujú nárok na náhradu trov konania, každý v sume za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej s'ťažnosti a replika k stanovisku okresného súdu).

14.2. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok roku 2020 (§ 1 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, ďalej len „vyhláška“), ktorá bola podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky v sume 1 087 eur.

14.3. K uplatnenému nároku ústavný súd uvádza, že mu boli doručené tri obsahovo identické podania, s odlišnou argumentáciou len v časti piateho odseku čl. V odôvodnenia, ktoré boli spojené do jednej veci. Odmena advokáta v konaní pred ústavným súdom JUDr. Andreja Garu, Štefánikova 14, Bratislava, za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 je 1/6 z výpočtového základu, čo v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky predstavuje sumu 181,17 eur zníženú o 50 %, čiže 90,585 eur, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb, a režijný paušál sumu 10,87 eur. K tomu je potrebné pripočítať DPH v sume 108,70 eur, pretože právny zástupca je jej platcom. Náhrada za dva úkony právnej služby pri zastupovaní 3 osôb predstavuje tak sumu 684,82 eur (tretí výrok). Vyjadrenie (replika) z 13. augusta 2021 neobsahovalo žiadnu novú argumentáciu, ktorou by

sťažovatelia podporili záver o ústavnej neudržateľnosti postupu okresného súdu v napadnutom konaní, preto ústavný súd náhradu trov konania za tento úkon sťažovateľom nepriznal.

14.3. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

15. S poukazom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, sa pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumie jeho doručenie poslednému z účastníkov konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. septembra 2021

Peter Molnár
predseda senátu